

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte tirsdag den 9. mai 1967 kl. 0900.

Møtet ble ledet av formannen, R ø i s e l a n d.

Til stede var: Bratteli, Henningsen, Korvald, Langhelle, Leiro, Otto Lyng, Erling Petersen, Røiseland, Rakel Seweriin, Stray, Wormdahl, Nybø (for Ingvaldsen), Hønsvald, Magnus Andersen, Borgen, Brommeland, Braadland, Ragnar Christiansen, Garbo, Gerhardsen, Treholt, Møller Warmedal og Guttorm Hansen (for Finn Moe).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Borten, utenriksminister Lyng og handelsministeren, statsråd Willoch.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Utenriksråd Boye, ekspedisjonssjef Ansteensen, direktør Graver, byråsjef Jakobsen, ekspedisjonssjef Rogstad og konsulent Colding fra Utenriksdepartementet, samt ekspedisjonssjef Dalstø og ekspedisjonssjef Stokke fra Handelsdepartementet.

Formannen: Møtet er kalla saman for at vi skulle drøfte dei sakene som er førde opp på dei to sakslistene. På den første stod det at vi skulle få ei orientering frå utanriksministeren og handelsministeren om vårt forhold til Hellas og om marknadssituasjonen. Seinare gjorde statsministeren merksam på at han ønskte å leggje fram timeplanen når det gjeld marknadsspørsmåla for denne komiteen.

Eg gir ordet til statsministeren.

Statsminister Borten: Det er for så vidt ikke så mye nytt jeg har å forelegge. Det er gått fram av avisene og i TV hva fremdriftsplanen i grove trekk går ut på.

Så vidt jeg skjønner, er det ikke inntrådt noe nytt. Det rår enighet om at en tilslutning til EEC bare vil være aktuell i forbindelse med inntreden fra Storbritannias og de øvrige EFTA-lands side. Det er bakgrunnen for at Regjeringen ikke har villet ta standpunkt før en britisk søknad om medlemskap forelå og man hadde oversikt over de øvrige EFTA-lands stilling i markedsspørsmålene. Etter den debatt som nå i disse dager pågår i Underhuset, vil en britisk søknad etter alt å dømme foreligge i de aller nærmeste dager. På ministermøtet i London i forrige uke fremgikk det også at de øvrige EFTA-land vil søke om forhandlinger med EEC. Anmodningene om slike forhandlinger vil imidlertid antakelig komme etter noe forskjellige tidsskjemaer, og de enkelte lands ønsker om forhandlinger vil også gjelde noe forskjellige tilknytningsformer. I samsvar med det som tidligere er uttalt, vil Regjeringen forelegge spørsmålet om tilknytning til EEC for Stortinget så snart som mulig etter at en britisk søknad foreligger, og da med standpunkt og forslag når det gjelder tilknytningsform.

Regjeringen har vært innstilt på å fremme en stortingsmelding, eller eventuelt en stortingsproposisjon, i statsråd senest den 16. juni, slik at Stortinget før man går fra hverandre vil kunne beslutte hvilken fremdriftsplan det vil velge for sin behandling. Regjeringen vil selvsagt ikke blande seg inn i Stortingets avgjørelse om

hvor vidt det vil forlenge sesjonen for å ta stilling til forslag om opptakelse av forhandlinger med EEC før man går fra hverandre til sommerferien, eller om det vil la komiteen sitte sammen for å avgi innstilling i sommer og eventuelt selv ta en ekstra samling. Det står det naturligvis, som jeg sa, til Stortinget selv å bestemme.

Med tanke på den skisserte fremdriftsplan for Regjeringens behandling er organisasjonene bedt om å avgi uttalelser til den 25. mai. I går kom det imidlertid skriftlig svar – som for øvrig er offentliggjort – fra Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Landbrukets Sentralforbund, hvor de peker på at de har vanskeligheter med å kunne behandle saken på forsvarlig organisasjonsmessig måte med så kort frist. Norges Fiskarlag og det kontaktutvalg som er etablert mellom myndighetene og fiskernes organisasjoner, har heller ikke svart definitivt på hva de kan klare. Det siste jeg vet, hørte jeg i nyhetssendingen kl. 08.00 i dag, hvor formannen uttalte at man skulle ha nytt kontaktutvalgsmøte den 19. mai, og at de ikke kunne avgi svar før de etterpå hadde behandlet saken organisasjonsmessig. Det var ikke i referatet i radioen antydning noen bestemt tidsfrist for når man kunne klare å gi svar. Dette er bare til underretning.

Regjeringen har ennå ikke hatt anledning til å ta stilling til kravet fra de enkelte organisasjoner og ønsket om en lengre frist. Det er klart at det her er spørsmål om næringer som har visse vanskelige problemer ved en eventuell inntreden i EEC, og det foreligger naturligvis grunner for å imøtekomme dem så langt som mulig. Men hvis Regjeringen – på den annen side – skal kunne gi en melding eller proposisjon til Stortinget før den frist vi har satt som limit for oss, er det nokså nødvendig at vi forsøker å holde disse fristene for organisasjonene. Jeg nevner det imidlertid her, fordi det er et viktig spørsmål, og det er av interesse for Regjeringen å høre også denne komites syn på det spørsmålet.

Vi mener at skal man få størst mulig oppslutning om fremdriften, om forhandlingsgrunnlaget og det hele i denne saken, er det en sak av viktighet at man får noenlunde rimelig tid på seg. Det er jo slik at organisasjonene er viktige deler av vårt demokrati, og hvis man først ber dem om en uttalelse, er det jo et rimelig krav at de også får behandle saken så forsvarlig i sine organisasjoner som mulig. Men jeg gjentar det jeg sa: Regjeringen er innstilt på å fremme saken innen en frist senest 16. juni, og vår timeplan går fortsatt ut på å holde fristen for uttalelser så langt det lar seg gjøre.

For å muliggjøre at partigruppene i Stortinget kan begynne en intern drøftelse av saken, vil Markedsutvalgets rapport nr. 2 nå bli tilstillet de enkelte representanter som fortrolig dokument en av de nærmeste dager. Vi håpet å kunne gjøre det lørdag, men et ikke ukjent fenomen inntrådte: det var ikke mulig for maskineriet å få det igjennom så fort. Vindsetmo sier at han stadig purrer på, og at man er i full sving med på overtid å lage i stand den store papirmassen. Dokumentet kommer da ufrisert til representantene – jeg vil gjøre oppmerksom på det – for at man skal få det så tidlig som mulig. Vi har vurdert det slik at når vi gjør oppmerksom på dette, vil Stortinget ta det som det er. Markedsutvalget ville ikke levere det fra seg så ufrisert i tilfelle det skulle offentliggjøres, men det kommer helt «rått» til stortingsrepresentantene for å spare tid.

Til videre bearbeidelse av den tredje etappe er det ikke tatt noe standpunkt i Regjeringen. Det er et internt dokument. Det er mulig at det kan være stoff der som kan sammenarbeides med annen etappe og komplettere det for Stortinget, men det vil Regjeringen senere ta standpunkt til.

Det var det jeg hadde å forebringe.

Bratteli: Slik saken legges fram på dette tidspunkt, har verken Stortinget eller denne komite særlige muligheter når det gjelder den timeplan som er skissert. Statsministeren uttrykte det slik at Stortinget fikk selv avgjøre sin framdriftsplan. Jeg vil gjerne – for at det skal være helt klart – høre om det ikke vil være så at Regjeringen når den legger fram sin melding, eller legger fram sitt forslag, vil ha visse ønsker med hensyn til det tidspunkt innenfor hvilket denne sak bør være avgjort. Det vil vel ikke være slik at Stortinget av hensyn til ferieønsker eller andre ting, vil kunne legge opp en framdriftsplan uten å ta hensyn til de ønsker Regjeringen måtte ha. Spørsmålet om hvor vidt Stortinget skal sitte sammen mens komiteen arbeider eller ikke, er mer et teknisk spørsmål og ikke egentlig et spørsmål om framdriftsplan.

Det ligger vel rett opp i dagen at sett fra Stortingets synspunkt ville det ha vært en fordel å ha kunnet behandle saken tidligere, og det som for så vidt melder seg nå, er at det har blitt vist svært stor tilbakeholdenhet med å gå ut fra at det ville bli dette alternativet som ville bli realisert når det gjelder engelskmennenes søknad. En har kanskje vært innstilt på å forlate seg for mye på at det var svært god tid til disposisjon. Nå sitter vi der, og Stortinget vil – så vidt jeg skjønner – under alle omstendigheter måtte behandle denne saken i inneværende sesjon, altså før dette Storting blir oppløst, uansett hvordan det for øvrig skal skje.

Jeg vil bare konkludere med å spørre om det kan være mulig fra Regjeringens side å korte noe av på denne fristen. Nå vet jeg ikke om det som ble nevnt om datoen den 16. juni, betyr at det er denne dagen Stortinget vil få den melding eller proposisjon som Regjeringen vil legge fram – at den da ikke bare passerer i statsråd, men faktisk kommer her til huset. Men selv om den det skulle gjøre, vil det i og for seg bli en nokså ubekvem tid for det arbeid som Stortinget får – og det får jo også et meget stort arbeid når meldingen eller proposisjonen kommer. Derfor vil det for Stortinget under alle omstendigheter, hadde jeg nesten sagt, være en fordel med hver dag man kan korte av på den fristen som her har vært antydnet.

Statsminister Borten: Jeg deler for så vidt hr. Brattelis oppfatning at det behandlingsmessig er en fordel jo før en kan få saken fram. Imidlertid skjer det en del ute som jeg synes det er grunn til å registrere før man tar standpunkt. Vi har de Gaulle's pressekonferanse den 16. mai, vi har statsministtermøtet i Roma den 29. mai, og det kan tenkes at det der kommer fram ting som det er nyttig å ha som bakgrunnsstoff for vurderingen.

Dessuten vil vi følge den fremgangsmåte jeg har antydnet, at Stortinget tilstilles dokumentene så raskt som mulig etter hvert, slik at man faktisk kan begynne drøftingene. Det vil bli samme arbeidsmåte som sist, da man gjennom

denne komite førte en rekke drøftelser – og faktisk tilendeførte drøftelser – før man fikk meldingen fra regjeringen med det endelige standpunkt. Sett i relasjon til den gang er vi i god rute.

Formannen: Eg har fleire gonger sagt at eg trur ikkje vi har overflod av tid, og det meiner eg nok framleis. På den andre sida er det ikkje dagar om å gjere – det er vel også klårt. Eg har i den seinare tida vore innstilt på at meldinga frå Regjeringa ville kome kring midten av juni, og eg rekna med då at vi hadde to alternativ for behandlingsmåten. Det eine alternativet var at Stortinget trådte saman igjen i august, og det andre var at ein forlenga sesjonen no med 14 dagar til 5. eller 6. juli og så blei ferdig. Eg rekna med at den siste framgangsmåten var den absolutt beste. I det synet levde eg heilt til eg i kringkastinga i går hørde om denne henstillinga frå jordbruket.

Eg synest nok at det gjer situasjonen ganske vanskeleg, for kravet frå jordbruksorganisasjonane er ikkje urimeleg. Dei har bede om utsetting i tre veker, og det gjeld ei næring som vil få dei vanskelegaste forhandlingane. Ein kan forstå at dei ønskjer å uttale seg om visse spørsmål som det skal forhandlast om, og som dei ønskjer å ha klårlagte.

Dertil kjem at om ein ikkje imøtekjem dei, men køyrer etter tabellen, reknar eg med at vi vil starte debatten i Stortinget med eit ganske bittert oppgjør om timeplanen, om utsetting eller ikkje, og det vil ikkje vere serleg bra. Om ein ved å imøtekomme dette kravet frå jordbruksorganisasjonane kunne få eliminert ein god del av ankemåla mot at ein forserte, meiner eg nok at det ville vere ein føremon.

Eg tenkjer i dag på om det ikkje likevel ville vere best at dette kravet blei imøtekomme heilt eller delvis. Men eg trur det hastar med at Regjeringa får lagt fram si melding, ikkje minst av omsyn til utlandet. Eg meiner at endå om kravet frå jordbruksorganisasjonane blir imøtekomme, må Regjeringa kunne leggje fram si melding kring 1. juli, og Stortinget kan kome saman i august. Å late spørsmålet liggje til hausten går ikkje an.

Erling Petersen: Det var bare et lite spørsmål for å klarlegge et bestemt punkt. Statsministeren sa innledningsvis noe som kunne virke litt forbausende hvis det skulle tas helt bokstavelig. Jeg noterte at statsministeren sa at en forutsetning for vår søknad blant annet var at vi hadde oversikt over de andre EFTA-lands stilling. Det var vel ikke ment helt bokstavelig. Det er klart at Danmarks og Sveriges stilling interesserer oss i høyeste grad, men vi har ikke samme interesse av å avvente Portugals eller Sveits' stilling. Jeg går ut fra at det ikke var meningen at vi skulle sitte og vente til det sjette EFTA-lands stilling var klarlagt.

Statsminister Borten: Jeg kan svare med en gang at hr. Erling Petersen har forstått meg rett.

Langhelle: Jeg har et spørsmål som for så vidt ligger i samme gate som det hr. Erling Petersen nå var inne på. Hva kan statsministeren opplyse om de andre EFTA-lands timeplan?

Statsminister Borten: Jeg forstår hr. Langhelles spørsmål slik at han gjerne vil vite om det foreligger nye opplysninger om de øvrige EFTA-lands fremdriftsplaner. – Det er spe saker. Det eneste jeg kan si er at jeg har et visst inntrykk av at Sverige er innstilt på å innrette seg fleksibelt med hensyn til tidspunktet, ikke minst med et sideblikk på Norge. Det er det eneste svar jeg kan gi – på hr. Langhelles spørsmål.

Stray: Jeg har forstått det slik at når Regjeringen hadde tenkt å vente, om nødvendig, inntil 16. juni med å legge fram sin melding og sitt standpunkt når det gjelder Norges stilling, var det av hensyn til fristen som er gitt organisasjonene til 25. mai.

Så vidt jeg forstår, ville man helst hatt uttalelsene fra organisasjonene tidligere, men man fant å måtte strekke seg til den 25. mai. Og når man gjorde det, var det i hvert fall ikke godt å love meldingen fremlagt før 15. eller 16. juni fra Regjeringens side.

Personlig er jeg av den oppfatning at 16. juni er i seneste laget når det gjelder å tilkjenne Regjeringens standpunkt. Likevel har jeg kunnet akseptere det på betingelse av at man da ellers får oppfylt alle de forutsetninger som ligger til grunn for den timeplanen, nemlig at alle skal ha uttalt seg, og det for så vidt går på normal måte. Men hvis forholdet nå er at en del viktige organisasjoner likevel ikke kan uttale seg innen de frister som man her opererer med, slik at man fra Regjeringens side må avvente begivenhetene – etter formannens antydning – helt til omkring begynnelsen av juli, vil jeg for min part gjerne si at jeg er sterkt i tvil om tilrådeligheten av å velge den fremgangsmåten. Jeg tror nemlig at det for vårt land er om å gjøre at Regjeringen ikke nøler for lenge med å tilkjenne sitt standpunkt. Om saken så ligger en måned eller to i Stortinget, kan vi alltid få de øvrige europeiske nasjoner til å forstå det. Om vi sier at landets ledelse har tilkjennegitt sitt standpunkt og kommet med sitt forslag, men i Norge har vi det slik at saker av denne art blir meget grundig behandlet i parlamentet før det offisielle skritt overfor utlandet blir foretatt, så kan vi, mener jeg, til nød få utlandet til å forstå det hvis det blir forklart på en skikkelig måte. Men jeg tror det blir meget vanskelig å få utlandet til å forstå at Regjeringen venter med tilkjennegivelsen av sitt standpunkt langt mer enn en måned etter at den britiske ansøkning er presentert i Brussel.

Derfor vil jeg si at hvis det er på det rene at landbruksorganisasjonene og eventuelt fiskernes organisasjoner likevel ikke greier å holde den av statsministeren antydde timeplan, synes jeg det riktige vil være at Regjeringen oppgir å vente på disse uttalelsene, men at Regjeringen presenterer sin melding og sitt standpunkt før den 16. juni – hvilket i seg selv vil være ønskelig av hensyn til utlandet – og at Stortinget venter med sin behandling til organisasjonenes uttalelser foreligger.

Utenriksminister Lyng: Regjeringen står samlet om den fremdriftsplan statsministeren skisserte, og den står samlet i ønsket om å legge proposisjonen fram for Stortinget senest den 16. juni. At vi står samlet om dette, betyr naturligvis ikke at det ikke kan ha gjort seg noe forskjellige syn og vurderinger gjeldende.

For mitt vedkommende vil jeg gjerne aksentuere at det som det nå skal tas standpunkt til, er ikke et reelt sluttresultat, et endelig forhandlingsresultat, men det er spørsmålet om hvor vidt forhandlinger skal opptas eller ikke. Rent personlig synes jeg for så vidt det er atskillig som kunne tale for at man ikke brukte for mye tid til detaljerte gjennomgåelser før man tok standpunkt til dette spørsmål.

Regjeringen har imidlertid ment at man ville invitere til uttalelser fra organisasjonene også i denne runde, og det er selvfølgelig et standpunkt som har svært meget for seg. Men i og med at man har tatt det standpunktet, gir i grunnen tidstabellen i noen grad seg selv. Det er på det rene at Regjeringen kunne ha lagt fram meldingen atskillig tidligere hvis vi ikke hadde invitert til uttalelser fra organisasjonene. Men i og med at vi har gjort det, koples også meldingens utforming inn i en tidstabell som Regjeringen ikke helt har hånd over.

Det påligger Utenriksdepartementet å utarbeide og legge fram meldingen, og jeg har av den grunn følt et ganske spesielt ansvar for at det ikke skal skje for sent. Jeg vil ut fra en realistisk vurdering av hele den internasjonale situasjon nå, si meg enig i statsråd Willochs uttalelse i Stortinget om at det kan tenkes at tempoforsinkelser kan få reell betydning for vårt forhandlingsgrunnlag og derfor for forhandlingsresultatet. Derfor mener jeg at man ikke bør ta risikoen ved slike forsinkelser, med mindre helt reelle hensyn gjør det absolutt nødvendig.

På samme måte som statsministeren, vil jeg få lov til å minne om hvordan man behandlet saken forrige gang. Da var både statsministeren, komiteens formann og jeg sterkt implisert på komitesiden. Det ble gjennomført så å si en parallellbehandling i komiteen og i regjeringen for å spare tid, og det var faktisk slik at regjeringen og komiteen kom til sitt sluttresultat omtrent samtidig. Det var parallellbehandling i den form at materialet ble forelagt komiteen – man hadde sin ordfører – og man kunne følge med på en ganske annen måte enn når det gjelder vanlige saker. Jeg er enig med statsministeren i at man bør gjøre alt for å kunne gjennomføre en slik form for parallellbehandling også denne gang, slik at komiteens medlemmer og særlig den som måtte bli utpekt som ordfører, vil kunne få mest mulig av materialet hurtigst mulig. På den måten skulle man kunne innspare noen tid.

Jeg vil også reise spørsmålet – uten at jeg selvfølgelig vil ta noe standpunkt til det nå – om det ikke vil være forsvarlig, som hr. Stray også var inne på, å legge fram stortingsmeldingen til den forutsatte tid, og at den uttalelse som kommer fra jordbruksorganisasjonene, går til komiteen og danner et av grunnlagene for komiteens behandling, ved siden av de andre grunnlag. Det er ikke første gang det avgis uttalelser fra organisasjoner på grunnlag av stortingsproposisjoner og -meldinger som ligger i komiteene. Det viktigste må vel være at Stortinget får det bredest mulige grunnlag for sin avgjørelse. Jeg tar ikke noe standpunkt til spørsmålet, men jeg vil antyde dette som en løsning som bør kunne overveies.

Borgen: Jeg er i den litt eiendommelige og vanskelige situasjon at jeg har vært med å skive under brevet fra landbruksorganisasjonene og vært med å behandle det, så jeg er her i litt av en dobbeltstilling. Men det vil være riktig at jeg, nettopp fordi jeg har denne posisjon, gir noen opplysninger om hvordan denne saken ses på fra landbruksorganisasjonenes side.

Det har vært en helt fast og gjennomgående oppfatning fra disse organisasjoners side det som ble uttalt av Regjeringen og som så vidt jeg skjønner, har vært tiltrådt av Stortinget, at før noen ny behandling av markedsspørsmålet fant sted, skulle det foretas en dyptpløyende og grundig utredning av hele saken. I påvente av denne utredning har landbrukssektoren latt diskusjonen om markedsspørsmålene stort sett ligge og det har ikke vært foretatt noen nevneverdig bearbeiding av stoffet angående EEC. Nå har da omstendighetene medført at det er blitt knapp tid for Markedsutvalget før det må avgi sin innstilling, på grunn av det som har skjedd fra britisk hold, og landbruksorganisasjonene føler seg noe tapt bak en vogn fordi det er gått så lang tid uten at saken har vært gjenstand for en egentlig behandling.

Når vi da står overfor nå å skulle ta standpunkt, er det rimelig at man, tross den litt eiendommelige gang i hele saken, ønsker å se Markedsutvalgets utredning så langt framført som på noen måte mulig. Vi har ikke hatt noen særlig mulighet for å få tak i dette materiale før nå helt nylig. Del nr. 1 er trykt og har foreligget noen tid, men det er jo en mer beskrivende del. Vi var sammen med andre næringsorganisasjoner innkalt til et møte 3. mai i Rådet for internasjonalt økonomisk samarbeid, og fikk der fra handelsministeren forelagt de frister som Regjeringen mente det var ønskelig å følge. Organisasjonene sa da fra at så korte frister var det utelukket å godta for en noenlunde forsvarlig organisasjonsmessig behandling.

Organisasjonene har likevel satt farten opp det som gjøres kan. Det ble holdt et stort møte allerede den 5. mai. Den 4. mai var Kristi Himmelfartsdag, men fredag 5. mai – den første yrkesdag etter møtet i Rådet for internasjonalt økonomisk samarbeid – hadde organisasjonene møte. De hadde et nytt møte lørdag 6. mai. Til disse møtene var det ennå ikke mulig å få mer enn noen få eksemplarer av del nr. 2 av Markedsutvalgets innstilling, slik at selve behandlingen i en gruppe på ca. 20 personer rent teknisk måtte bli overmåte besværlig. Vi hører nå av statsministeren at stortingsrepresentantene neppe vil kunne få del nr. 2 utlevert her i huset før kommende lørdag, dvs. den 13.

Statsminister Borten: Nei, det er en misforståelse. Vi hadde planer om å greie det til lørdag som var, men det klikket.

Borgen: Det har forresten mindre å si i denne forbindelse. Vi hadde imidlertid ikke materialet og har hatt vanskeligheter med å kunne ta standpunkt til det som der foreligger.

Nå er, som formannen også var inne på, landbruksorganisasjonene i en nokså spesiell stilling i denne saken, idet de næringer og interesser som disse organisasjoner representerer og skal ivareta, blir berørt på en meget inngripende måte, og alt overveiende på en måte som fører med seg ulemper, mens det jo er andre grener innen norsk næringsliv som forutsettes å få fordeler. Landbruksorganisasjonene er nødt til også å regne med de kombinasjonsnæringer som her kommer inn i bildet, slik at det er ikke bare det rene jordbruk og skogbruk som kommer inn. La meg skyte inn at denne avveining mellom jordbrukets og skogbrukets interesser i seg selv er en vanskelig sak, som fordrer noen tid. Men organisasjonene er også nødt til å se på dette saksopplegget ut fra et bredt næringsøkonomisk grunnlag, og ut fra hensynet til bosetting og alle de ting som ellers blir berørt utover i alle våre bygder, og særlig i de perifere strøk, om det blir slik at en må inn under Fellesmarkedets felles landbruksordning.

Det har vært anført at man skulle vite så mye om situasjonen fra tidligere diskusjoner og av den løpende utvikling, at det ikke skulle være nødvendig med noen særlig vidtgående behandling og utgreiing nå. Jeg kan ikke være enig i et slikt syn. En vesentlig ting som gjør seg gjeldende for landbruksorganisasjonene, er at i mellomtiden fra vi hadde diskusjonen sist, er *landbruksordningen* i Fellesmarkedet etablert, og i meget *strikte* former, slik at den er i aller høyeste grad vanskelig å nærme seg og vanskelig å få gjort endringer og tillempninger på.

Utviklingen innenfor EFTA, særlig den sterke utvikling av samhandelen og produksjonssamarbeidet i Norden, er et annet moment som vi ikke visste noe om da vi behandlet saken sist.

Det aller siste jeg mener det er grunn til å avvente og ta hensyn til, når man skal forme sitt opplegg, er utfallet av Kennedy-runden, og selvfølgelig det som statsministeren nevnte om de begivenheter som dels er i gang, dels forestår, av generell politisk art rundt omkring i verden.

Fra landbruksorganisasjonenes side er det således et meget bredt grunnlag, et meget bredt spekter av argumenter for å måtte be om å få mer tid enn det som er stilt til rådighet ved det opprinnelige tidsskjema.

Et viktig poeng er at Norges Bondelag – den største av disse organisasjonene – har sitt årsmøte berammet til 16. juni. De andre to organisasjonene kan noe mer smidig innrette seg, men for Norges Bondelag som den største organisasjon og den som favner videst, å omberamme sitt årsmøte anser jeg nærmest utelukket å få til, uten at jeg har noe ansvar for den organisasjonen.

Jeg må understreke det hr. Røiseland, formannen i komiteen, sa at det ville være ytterst betenkelig om den nye markedsdebatten skulle åpnes ved at man får en opprivende strid om selve behandlingsmåten og tidsskjemaet. Det er vanskelig for meg å forstå – og jeg skulle gjerne høre noen mer konkrete argumenter i denne forbindelse – at noen uker fra eller til kan ha noen avgjørende betydning for norske interesser under de forhandlinger som vil komme.

Utenriksministeren sa det kunne tenkes at det hadde en reell betydning for vårt forhandlingsgrunnlag at man var raskt ute. Jeg vet ikke om det var ham eller en annen som sa at det ville bli forstått om vi sa at saken ligger og venter i parlamentet,

etter at Regjeringen har tatt standpunkt, men at det ville være verre å få de andre land til å forstå nødvendigheten av at Regjeringen ikke hadde tatt standpunkt på et tidligere tidspunkt. Det er vanskelig for meg å godta at dette er argumenter av særlig vekt, og jeg ville i tilfelle gjerne ha dem nærmere begrunnet.

Det er vel nokså lett å kunne føre en argumentasjon for at så vanskelig og innviklet som denne saken er, og med det som har skjedd helt inntil det siste, og som skjer hver dag og i ukene foran oss, må det være gode grunner for å vente med det standpunkt Regjeringen skal ta. Det mangler også opplysninger fra Markedsutvalgets del nr. 2. Jeg har hatt et eksemplar og har sett litt på det, men jeg ikke sikker på at jeg har det helt og fullstendig. Det er i all fall lett å påvise at det der mangler en god del konkrete oppgaver av dominerende viktighet, som ikke bare Stortinget, men også Regjeringen trenger for å kunne ta sin vurdering på et så fast og så godt grunnlag som overhodet mulig. Jeg skal ikke komme inn på detaljer om det, men om nødvendig skal jeg gjerne ved en senere anledning utdype hva jeg mener om dette, nemlig at en mangler konkrete data for meget viktige faktorer som – jeg gjentar det – Regjeringen også bør ha en fullstendig oversikt over før den fremmer en proposisjon og en melding.

Endelig var det det utenriksministeren sa om at det vil være vanskelig å få våre partnere i forhandlingene til å forstå at Regjeringen i tilfelle ikke legger fram et standpunkt særlig raskt etter at britene har fremmet sin ansøking. Jeg vil i den forbindelse minne om at det jo ligger en ansøking i Brussel som ikke er trukket tilbake, og som dog i denne forbindelse må ha gyldighet som et tegn på hva norsk opinion har vært på et tidligere tidspunkt. Og så lenge det ikke er kommet noe uttrykk om noe annet, så vil vel de som skal behandle saken i de andre land og i Fellesmarkedets administrasjon, måtte kunne ha den oppfatning at dokumentet fremdeles er noenlunde dekkende for norsk standpunkt.

For å konkludere: Jeg vil be om av hensyn til sakens viktighet og for å få den nødvendige grundighet i behandlingen og den nødvendige ro når vi tar fatt på behandlingen for alvor, at det blir søkt utvirket den tid som landbruksorganisasjonene trenger – det vil da si fram til litt etter 15. juni – for at de kan avgi sin uttalelse.

Formannen: Neste talar er egentleg hr. Guttorm Hansen, men statsministeren har spurt om han kan få ordet først, då han snart må gå.

Statsminister Borten: Jeg ber om unnskyldning for at jeg har hastverk, men jeg har vært lettsindig nok til å love å komme med en hilsen ved åpningen av Norske Håndverks- og Industribedrifters Forbunds årsmøte kl. 10. Det skyldes ikke ringeakt for komiteen når jeg må be om å få gå.

Det er et spørsmål jeg gjerne ville var klarlagt i dette møte. Det har sammenheng med at vi skal få påskyndet arbeidsrytmen slik at man i Stortinget, så raskt som mulig tar standpunkt til hvilket behandlingsforum som skal ha saken. Sist var det jo denne komite som trådte inn som arbeidende komite, og dette spørsmål har kanskje noen betydning for det stoff Regjeringen sender over. Denne komite er

jo pålagt strengere taushetsplikt enn andre komiteer når det gjelder det materiale som sendes over til Stortinget. Det er sikkert ikke noe stort spørsmål, men for Regjeringen kunne det være greit at det ble avklart og man fikk beskjed om på hvilken måte man kan kanalisere stoffet.

Formannen: Det er Presidentskapet som i først omgang må ta stilling til det.

Statsminister Borten: Jeg er klar over det, jeg ville bare bringe det i erindring.

Guttorm Hansen: Det som er klart er at det er Regjeringen som sjølsagt har det hele og fulle ansvar for når den vil legge fram denne saken. Her forstår jeg det som Regjeringen inntil i dag eller i går har hatt 16. juni som sin dato. Mitt spørsmål til Regjeringen er imidlertid et annet. Jeg går ut fra at Regjeringen også har sine tanker når det gjelder framdriftsplanen utover 16. juni, utover den datoen som er satt for å levere stortingsmeldingen. Jeg er interessert i å høre når Regjeringen ønsker å levere sin søknad i Brussel. Det er et nokså vesentlig spørsmål når man her snakker om å utsette dette. Har Regjeringen noen som helst slags tanker om når den ønsker eller når den anser det ønskelig å levere sin søknad i Brussel?

Statsminister Borten: For å svare på hr. Guttorm Hansens spørsmål: Jeg ser det slik at det er naturlig med så rask behandling som det er forsvarlig, etter at Regjeringen har levert saken til Stortinget.

Korvald: Det er jo inntrådt en ny situasjon på sett og vis med henvendelsen i går fra så store og viktige organisasjoner som de i landbruk og fiske. Jeg er av den oppfatning at når en først har bedt om uttalelser, må i all fall organisasjonene ha et rimelig krav på at de får legge dette fram for Regjeringen, før denne vurderer saken. Jeg kan ikke se det slik at det er det samme om uttalelsene kommer senere og går direkte til Stortinget. Da vil man ikke unngå det formannen nevnte, en sterk debatt om at organisasjonene ikke fikk bringe sine synspunkter fram, før Regjeringen la sitt standpunkt på bordet, og som man må regne med mer er veiledende enn det som vel vil bli det endelige resultat. Jeg stiller meg derfor tvilende til en slik fremgangsmåte, og støtter formannen i hans syn her. Jeg tror det vil være med å skape mest mulig samling, og at man kan unngå en opprivende strid. Det anser jeg for viktig i en for landet så omfattende sak.

Garbo: Vi står foran en avveining av to hensyn her: På den ene siden hensynet til at søknaden skal kunne sendes inn så fort at vi oppnår den størst mulige goodwill og kommer riktig inn i forhandlingsprosedyren. På den annen side hensynet til at norsk opinion og interesserte grupper her hjemme skal få anledning til å uttale seg i rimelig tid.

Jeg må si at jeg legger ganske stor vekt på det siste hensyn. Det gjelder jo ikke bare hensynet til de organisasjoner som er bedt om å ta standpunkt i forbindelse

med Regjeringens melding. Jeg tenker også på den del av den norske opinion som står tvilende eller kritisk til medlemskapssøknad.

Jeg tror derfor det må gå en viss tid fra Regjeringens melding legges fram, til Stortinget behandler den. Jeg er veldig redd for at det skal gå så raskt fram at det skal bli sagt at Regjeringen og Stortinget her handler uten at interesserte utenfor får anledning til å gi sitt besyv med i laget. Så viktig som saken er, tror jeg vi må ta det hensyn til opinionen at vi gir en rimelig tid på saksbehandlingen også i Stortinget. Ut fra det synspunkt vil det i og for seg være en fordel jo forttere Regjeringen kan legge fram sin melding.

Hvis landbrukets organisasjoner og fiskernes organisasjoner var innforstått med det, kunne nok jeg tenke meg at det var verdt å overveie den tanke som utenriksministeren var inne på. Men jeg frykter for at både hr. Røiseland og hr. Korvald har rett i at disse organisasjonene vil føle seg noe brøstholdne hvis Regjeringen kommer med sitt utspill uten å ha lyttet til hva de har å si, så jeg skulle tro at konklusjonen vil måtte bli at Regjeringen venter til den har fått deres uttalelse.

Jeg vil da konkludere med å spørre om det fra Regjeringens synspunkt er noen vesentlige innvendinger mot at Stortinget venter med å treffe sin avgjørelse til siste halvpart av august måned? Er det en så lang utsettelse at det innebærer noen vesentlige betenkeligheter? Hvis man kan få i stand en slik saksbehandling, tror jeg man har dekket de viktigste indrepolitiske hensyn, og dersom ikke Regjeringen har avgjørende innvendinger mot det, synes jeg veldig meget taler for at man overveier en slik fremgangsmåte.

Statsråd Willoch: Jeg vil først gjerne få gi noen opplysninger om den fremdrift som faktisk har skjedd hittil. Jeg vil da først minne om at da britenes sonderinger ble kjent for ca. ½ år siden, ledet det nokså raskt til en ytterligere intensivering i utredningsarbeidet, som skjedde i kontakt med organisasjonene, med sikte på at organisasjonene fortløpende skulle få de til rådighet stående opplysninger og være i stand til å kunne reagere så vidt raskt som forholdene måtte tillate, på det tidspunkt da saken ville bli aktualisert.

Fra den tid – eller i all fall ut over våren – ble det også klart at man måtte være forberedt på at uttalelser ville måtte avgis forholdsvis raskt.

I brev av 18. april ble så de organisasjoner som er med i Rådet for internasjonalt økonomisk samarbeid – hvor jo alle næringer er representert, men ikke alle organisasjoner – bedt om å være forberedt på å avgi uttalelse på forholdsvis kort varsel. I egenskap av formann i dette råd syntes jeg ikke det på det tidspunkt var riktig å be om selve uttalelsene. Men jeg syntes det var riktig å varsle om at arbeidet med disse måtte påbegynnes, slik at man kunne reagere noenlunde raskt når selve uttalelsene ble påkalt. Dette skjedde så i rådsmøtet 3. mai. Men jeg synes man med rimelighet kan henvise til at den første anmodning faktisk ble varslet 18. april. Jeg går ut fra at de fleste organisasjoner på et langt tidligere tidspunkt har vært klar over at en slik anmodning ville komme.

Det er klart at for mulighetene for å avgi en uttalelse spiller også det foreliggende materiale atskillig rolle. Det er riktig at det ikke har foreligget i så

fullstendig form før forholdsvis nylig. Dog har de enkelte organisasjoner gjennom deltagelse i utredningsarbeidet hatt anledning til å gjøre seg kjent med saksmaterialet på sitt spesielle område.

Det som det nu gjelder, er da – for å prøve å utkrystallisere hovedpunktene – så vidt jeg kan se, spørsmålet om vi bør søke om medlemskap eller om assosiering. Jeg nevner dette fordi jeg synes det er riktig også å prøve å antyde begrensningen av den oppgave som foreligger umiddelbart. Jeg tror man kan bygge på at vi etter at standpunkt er tatt til dette hovedspørsmål, har anledning til å arbeide videre med utformingen av selve forhandlingsopplegget, og at den videre utforming av eventuelle forbehold og unntaksordninger selvfølgelig må gå videre i samarbeid med organisasjonene, efter at selve prinsippspørsmålet om formen for den tilknytning som vi måtte ønske, er avklart.

Det er derfor, så vidt jeg kan se, ikke nu nødvendig å foreta en fullstendig detaljgjennomarbeidelse av alle sakens sider, men tale om et hovedsynspunkt som må danne grunnlag for et fortsatt arbeid. På dette grunnlag var det jeg for min del, som formann i Rådet for internasjonalt økonomisk samarbeid, mente det måtte være forsvarlig å anmode om uttalelse innen 25. mai, idet det da igjen ble presisert at dette innebar ikke at man ikke kunne fortsette arbeidet med sider av saken, og supplere det materiale som måtte fremkomme senere.

Det er blitt spurt om hvorfor man så mener at det spiller noen rolle at man reagerer noenlunde raskt. Som jeg også har tillatt meg å si i Stortinget, er dette et saksområde hvor selvfølgelig ingen kan føre bevis for noe som helst. Man er nødt til å bygge på skjønn. Grunnlaget for det skjønn som jeg for min del har bygget på, tror jeg at jeg kort kan oppsummere slik:

Vi er kjent med at det innenfor svært betydningsfulle EEC-kretser, er en restriktiv holdning når det gjelder utvidelse, for så vidt angår antall medlemmer. Vi er kjent med den tankegang at et større antall medlemmer vil komplisere arbeidet. Vi er kjent med at det blant medlemsstatene prøves å utvirke at tilsluttede land kommer med mindre enn fulle politiske rettigheter av disse grunner. Det er også tydelig at dette på Kontinentet utkrystalliserer seg i retning av den oppfatning av at det er fire potensielle nye medlemsland, hvis det i det hele skal være noen, nemlig Irland, Storbritannia, Danmark og Norge. Noe man her bl.a. bygger på, er formentlig det forhold hr. Borgen meget riktig pekte på, at det ligger en norsk søknad i Brussel, og så lenge det ikke kommer noen reaksjon i annen retning, er man tilbøyelig til å tro at den er uttrykk for den nuværende norske oppfatning.

Det jeg vil antyde, er at hvis denne søknad får ligge ubekreftet for lenge, vil det ikke være overraskende om det innsniker seg tvil og usikkerhet om den norske holdning, og at vi derved glir ut av den krets av land som man regner som sannsynlige første-rekke-land når det gjelder tilknytning. Dette får særlig betydning hvis vi skulle ønske medlemskapsformen.

Dette er også presisert under samtaler som jeg har hatt anledning til å føre på Kontinentet med tysk og hollandsk hold. Fra tysk side ble det sagt at det vil være av betydning om vi reagerte noenlunde raskt efter et eventuelt britisk initiativ. Fra hollandsk side er det uttrykt slik at det ville være av verdi om det fra norsk side kom

en «Declaration of Intent», med andre ord noe som klargjorde den norske holdning i prinsippet, om ikke nødvendigvis i detalj.

På dette grunnlag tror jeg for min del at det må være atskillig i det synspunkt hr. Stray antydte, at det viktigste nu er at det kommer et opplegg som angir hovedrammen for den norske holdning, og at det for så vidt er viktigere at det første utspill, dvs. fra Regjeringen, skjer noenlunde raskt enn at den efterfølgende stortingsbehandling er like rask. Men når det gjelder stortingsbehandlingen, kommer man inn på spørsmålet om tilpasning til forhandlingsrytmen i EEC, hvis man her skulle ha ønsket om å være med i forhandling på et tidlig stadium. Det er riktignok usikkert om det i det hele tatt kan lykkes. Men jeg må da si at jeg synes vi må ta sikte på å være fullstendig ferdig ikke bare med stortingsarbeidet, men også med utarbeidelsen av det materiale som bygger på det, på et slikt tidspunkt at vi er klare efter ferien på Kontinentet. Og det synes jeg taler mot den timeplan som ble antydte av hr. Garbo, som kunne føre til at vi måtte komme ut efter at virksomheten var tatt fullt opp igjen i EEC efter ferien.

Garbo: Altså i siste halvpart av august.

Statsråd Willoch: Det må skje et videre arbeid etter at Stortinget har behandlet saken. Jeg synes derfor vi må ta sikte på å være tidligere ute, for man har ikke drøftet igjennom i detalj hva som skal skje på det stadium. På dette grunnlag synes jeg at det må være naturlig å reise igjen spørsmålet om det ikke måtte være mulig å få reaksjoner fra alle berørte næringsinteresser på et tidligere tidspunkt, eventuelt supplere med mer materiale senere, en eventuell supplering med materiale som måtte komme til under stortingsbehandlingen.

Bratteli: Jeg har hele tiden sett det sånn at det vi nå skal ta standpunkt til formelt i forholdsvis nær fremtid, er et i og for seg avgrenset spørsmål, slik både utenriksministeren og handelsministeren har vært inne på, og slik for så vidt også hr. Borgen var inne på i slutten av sitt innlegg. Hvis den antydning hr. Borgen der kom med, var løsningen, så behøvde vi jo for så vidt ikke bekymre oss mer om denne første fase. Jeg tror imidlertid det ikke er det formelt for Norge i forhold til de andre land. Det er nok det i kraft av den hvilende søknad, men det har jo fra Regjeringen flere ganger i Stortinget vært presisert at hvis det blir aktuelt å ta forhandlinger opp, vil Regjeringen komme til Stortinget. Det vet selvfølgelig alle parter i denne saken. For så vidt kan en si at det som nå foreligger, er om regjering og storting vil bekrefte at de ønsker å ta opp forhandlinger i forhold til Fellesskapet på bakgrunn av den søknad som ble sendt inn for fire år siden. Hvordan dette skal utformes, har jeg ikke tenkt på her, men det er hele realiteten i det en i første omgang skal ta standpunkt til.

Det er jo klart, det viser også denne debatten, at det standpunkt en der tar, vil være avhengig i stor grad av en alminnelig vurdering av de problemer en her står overfor, og den utvikling en her kan vente. Jeg tror imidlertid ikke det er mulig her å vente til der ikke kommer til å skje noe mer interessant i Europa, f.eks. slike ting som de Gaulles pressekonferanse eller endog statssjefmøtet eller dette møtet i

Roma. Slike ting kommer til å inntreffe fra tid til annen ute, og vil formodentlig heller ikke bringe noe avgjørende nytt inn i de spørsmål vi nå står overfor.

Men viktigere er vel det som for så vidt nå igjen handelsministeren var inne på, spørsmålet om hvorledes en vurderer muligheten for, før en tar standpunkt til om en skal søke forhandlinger med sikte på medlemskap, å prøve å ha avklaret endog i detaljer hvordan forholdene vil bli i Norge i årene fremover hvis det nå skulle føre fram og vi fikk et medlemskap. Oppriktig talt tror jeg at enten vi behandler dette på våren eller høsten, vil vi til slutt måtte erkjenne at i en sak av den karakter vi her har med å gjøre, vil en til slutt måtte ta standpunkt på basis av vurderingen av visse grunnleggende momenter, og hvor det simpelthen ikke er mulig på forhånd å kunne ha oversikt over allslags detaljer uansett hvor mye arbeid en legger i å forsøke å forhåndsberegne slike detaljer.

Men det som det i alle tilfelle skal tas standpunkt til i første omgang, er jo om den norske regjering og Det norske storting vil søke å komme i forhandling med EEC med sikte på medlemskap.

Jeg hadde tilfeldig den glede i går kveld mellom kl. 11 og 12 å høre det meget skarpe intervju Harold Wilson var utsatt for i britisk BBC, og det ga et uhyre klart bilde av den tankegang som ligger bak den britiske søknad nå om å få en ordning med Europa. Det er ikke bare betalingsbalanse og handel, men det er helt andre ting som er det vesentlige i hele argumentasjonen for det standpunkt som de er kommet fram til. Det ble ikke minst klart da Wilson ble stilt nokså nærgående spørsmål om hvorfor han hadde et annet syn på disse ting enn han hadde for noen år siden.

Under alle omstendigheter må jeg si at jeg synes det ville være svært ille om man ikke engang skulle holde den tidsfrist som statsministeren startet med her i dag. Jeg fastholder for min del ved den anmodning. At de om mulig korter av på den, ser jeg som en fordel.

Til den antydning hr. Garbo kom med, vil jeg bl.a. minne om – selv om jeg ikke partimessig føler noen bekymring ved det – at å ha saken gående i Stortinget like oppe i en valgkamp, er ikke under noen omstendighet det gunstigste tidspunkt. Og fra midten av august å ha en valgkamp her i landet, kan man ikke forhindre, uansett hvilke saker som Stortinget vil behandle. Som sagt, jeg legger partimessig ikke noen avgjørende vekt på det, men jeg synes at under alle omstendigheter bør den være den siste frist den som statsministeren selv har antydnet her i dag.

Formannen: Eg finn grunn til å gjere merksam på at vi har ei viktig sak til, og at stortingsmøtet tek til kl. 11.

Leiro: Eg skal ikkje bruka så mange ord på dette. Det er sjølv sagt opp til Regjeringa sjølv å vurdere om den vil imøtekoma den oppmoding som no er komen om å utsetja det litt, slik at desse organisasjonane får høve til å uttala seg.

Eg vil no berre seia som mi meining at eg trur nok det kan verta grunnlag for ankemål om ei slik oppmoding ikkje vert imøtekomen, og det er heilt på det reine at det nødvendige vurderingsmateriale har vi ikkje fått tilgang til før i det aller siste, og

heller ikkje alt er kome enno. Eg trur ikkje at ein treng dra i tvil at også desse organisasjonane er klåre over kva det skal takast standpunkt til i denne omgang – det trur eg nok dei er klåre over – men det er eit ønske om å få vurdera det på nytt, så eg vil berre støtta den timeplanen formannen skisserte.

Braadland: Handelsministeren nevnte at det spørsmål som vi nå skulle ta standpunkt til i første runde, var om vi skal søke fullt medlemskap eller assosiering. Jeg kan være delvis enig i det, men bare delvis.

Det første spørsmålet som vi skal ta standpunkt til, er hvor vidt vi skal søke før vår viktigste handelspartner, Sverige, har tatt standpunkt, om vi skal si definitivt nei til nordisk samhold eller ikke.

Jeg synes det er en selvfølge at vi må se hen til det engelskmennene gjør, men vi må også i dag, etter det som er skjedd siden 1961 og den utvikling vi har hatt i internordisk handel, se hen til hva Sverige gjør. Jeg synes det er direkte uforsvarlig å velge en linje uten å ha koordinert vårt standpunkt med det svenske.

Borgen: Handelsministeren refererte til at det har vært en god tid siden varslet kom om at britene ville komme til å foreta seg noe mer. Han refererte også at organisasjonene var underrettet om dette i april, og at det har vært gjort mulig for organisasjonene å delta noe i utredningsarbeidet. Jeg vil til dette gjerne ha sagt at den deltagelsen har begrenset seg – så langt jeg har oppfattet det – til konsultativ virksomhet på et forholdsvis underordnet plan. Det har ikke vært noen organisasjonsmessig behandling. Om det har vært slik at organisasjonene har misforstått den mulighet som måtte ha vært til stede for å gjøre seg kraftigere gjeldende på et tidligere tidspunkt eller ei, skal jeg ikke gi meg inn på å diskutere, men i all fall er det et faktum at deltagelsen bare har foregått via konsulenter, brukt for å utrede rent konkrete detaljer av interesse for å komme videre i arbeidet.

Det som er et faktum, er jo at det materiale som vi alle har ventet på, Markedsutvalgets innstilling, ikke foreligger mer enn – la oss si – halvferdig. Del nr. 3, som inneholder vurderingene, kan det ikke sies noe om hvor vidt foreligger ennå i dag.

Til hr. Bratteli vil jeg gjerne ha sagt at jeg selvsagt er enig i at det ikke nytter å vente med å ta standpunkt til det slutter å skje noe interessant i Europa. Det vil det antakelig fortsette å gjøre i all menneskelig fremtid. Men det er jo et argument for en 3–4 ukers utsettelse for næringene til å ta standpunkt at i disse ukene skjer det en god del av særlig viktighet – det er et argument for Regjeringen at det i disse vårmåneder og uker faktisk skjer en hel del. Det er et tilleggsargument til fordel for å gi noe mer tid til behandling av en sak fullstendig organisasjonsmessig forsvarlig. Og vi får jo ikke glemme at dette er en sak av aldeles uvanlig viktighet og betydning, så her bør en, om noensinne, gi tid for en virkelig forsvarlig behandling både utredningsmessig og organisasjonsmessig.

Jeg stilte i mitt forrige innlegg spørsmålet om hvilke argumenter det var som gjorde at en kunne se faremomenter ved å drøye noe. Til det svarte handelsministeren nå at det kunne være en vanskelighet ved at EEC ville være noe

restriktivt mot å ta imot nye medlemmer, og at den som da ikke var tidlig ute, kunne komme til å unngjelde for det. Oppriktig talt, er det da slik at *rekkefølgen* for hvordan landene melder seg som søkere, er av så avgjørende viktighet at det skal bety noe for om man får virkelig alvorlig mente forhandlinger og alvorlig begrunnede ordninger? Det må da vel være andre ting, hva de respektive land står for økonomisk, politisk, med det etter min oppfatning overmåte brede spekter av faktorer som hvert land representerer, som blir bedømt og som må være det som blir avgjørende for om et land er ønsket som medlem eller ikke. Ikke hvor vidt det står som nr. 2, nr. 3 eller nr. 4 på søkerlisten. Jeg kan ikke godta det argument.

Utenriksminister Lyng: Jeg skal prøve å være ganske kort.

Det er jo riktig som det er sagt fra flere hold, at det er Regjeringens ansvar og Regjeringens ansvar alene å avgjøre når meldingen skal legges frem for Stortinget. Ved avgjørelsen av det spørsmål må jo da Regjeringen veie mot hverandre på den ene side hensynet til vår forhandlingsbasis ute, hvordan vi vurderer den, hvordan tidsmomentet stiller seg i forhold til den, og på den annen side hensynet til den best mulige oppklaring av saken hjemme. Når det gjelder det siste spørsmål, vil jeg på ny understreke at det her for det første bare dreier seg om spørsmålet om å søke forhandlinger eller ikke. Det dreier seg ikke om å ta standpunkt til realitetene, og det synes jeg må kunne rettferdiggjøre et visst utslag når det gjelder å begrense innsamling av opplysninger.

Hr. Braadland nevnte hensynet til Sverige. Jeg vet ikke hvordan svenskene har tenkt å gripe dette an i detalj. Jeg kan bare referere den svenske handelsminister Gunnar Langes uttalelser under EFTA-møtet, hvor han sa at svenskene når som helst er parat til å ta standpunkt til en hvilken som helst forhandlingsform. Og, oppriktig talt, det skulle ikke forundre meg om svenskene til syvende og sist vil være ute før oss om vi tar dette altfor grundig i denne omgang. Jeg får da trekke den konklusjon, jeg får takke på Regjeringens vegne for de vurderinger som er kommet frem her når det gjelder tidsskjemaet, og Regjeringen får da ta sitt standpunkt til det.

Når det gjelder spørsmålet om Stortingets arbeidsrytme – vi ble spurt om vårt syn på det – vil jeg si at jeg tror det vil skje hva jeg vil kalle en nokså sterk psykologisk avlastning når det gjelder de internasjonale vurderinger hvis den norske regjeringens standpunkt kunne bli klarlagt, men jeg tror likevel det vil være en stor fordel om Stortinget så fort som Stortinget finner det forsvarlig, kan ta sitt standpunkt. Og når vi satte fristen 16. juni som den siste vi mente kunne være akseptabel, var det også fordi vi så det slik at Stortinget da ville ha en reell mulighet til å ta sitt standpunkt i forholdsvis rimelig tid på sommeren.

Brommeland: Det er klart at vi kan ikke se bort fra den anmodning som er kommet fra disse organisasjonene i landbruket og fisket, men når det nevnes denne spesielle dato 16. juni, datoen for Norges Bondelags landsmøte, har jeg lyst til å spørre hr. Borgen om han som representant for landbruksorganisasjonene ikke kunne tenke seg at de respektive styrer kunne uttale seg. I nyhetene i dag hørte vi at formannen i Norges Fiskarlag hadde uttalt seg i den lei. Kunne man ikke der vinne

noe tid ved at Regjeringen kunne forsøke å koble dem inn og få en uttalelse på den måte, for man kan likevel ikke realitetsbehandle det, det er bare en forhåndsuttalelse man skal ha.

Statsråd Willoch: Jeg ville bare i tilslutning til det utenriksministeren sa når det gjelder Sverige, som kan spille en stor rolle når det gjelder vår stilling og vår vurdering, si at jeg har aldri ment at det er tvil om at Sverige ønsker tilknytning til EEC. Det har vært klart i flere år. Det er formen det der kan være spørsmål om. Og de problemer som vedkommer det eventuelle tollgrensespørsmål mellom Sverige og Norge, vil Sverige søke å unngå ved tilknytning.

Når det så gjelder det meget sentrale spørsmål som ble stilt meg om grunnlaget for den vurdering at tempoet spiller en selvstendig rolle for våre vurderinger, er det kanskje oppstått noen misforståelse. Jeg legger ikke avgjørende vekt på nummerordenen for de forskjellige lands formelle søknader. Men jeg legger avgjørende vekt på det moment hr. Borgen nevnte her til slutt, at det avgjørende er hva de forskjellige land står for økonomisk og politisk. Jeg mener at vi kan bli utsatt for tvil om hva vi står for økonomisk og politisk hvis vi gir inntrykk av at vi går inn i dette samarbeid med overveldende forbehold og stor nølen.

Braadland: Jeg fikk ikke riktig tak i det handelsministeren sa om at det ikke hadde vært noen tvil med hensyn til Sverige. Det har jo vært tvil, svenskernes søknadsform har i aller høyeste grad vært diskutert. Jeg har til og med hørt regjeringsmedlemmer si at det var uklart om det ville bli medlemskap eller assosiering. Så tvil har det vært til stede. Men i anledning av utenriksministerens uttalelse med referat av den svenske handelsminister Gunnar Lange, at Sverige når som helst er beredt til å ta standpunkt til en hvilken som helst søknadsform, må jeg si at jeg er noe overrasket over at vi da ikke har kunnet koordinere vårt standpunkt med svenskene. Hvis det er så at svenskene er helt klare til å ta standpunkt, skjønner jeg personlig ikke sammenhengen. For det må være av største betydning for vårt land å koordinere vår holdning til disse spørsmål med svenskene, så vi ikke løper den minste risiko for en ny tollgrense langs Kjølen.

Rakel Seweriin: Selv om jeg synes det har vært ganske underholdende her å følge uttalelsene fra representanter for Regjeringen og regjeringspartiene, kan vi vel ikke komme stort lenger med det. Det er vel også åpenbart for alle at det både i denne komiteen, i Stortinget og utenfor Stortinget er en overveiende oppfatning at det vi venter på nå, er Regjeringens standpunkt i denne saken. Men det har vært snakket om at vi venter på uttalelser fra organisasjonene. Hva mener man med det? Mener man bare de organisasjonene som hele tiden har stilt seg noe negative og betenkte? Er det ikke slik at Regjeringen vil foreta en samlet vurdering, og er det ikke da spørsmål om uttalelser fra andre organisasjoner også? Hvordan er de, hvordan ligger det an?

Garbo: Etter de bemerkninger som er kommet, spesielt fra statsråden, synes jeg svært meget taler for å prøve å følge den linje som handelsministeren antydte, at man ber landbrukets og fiskerienes organisasjoner om mulig å gi en foreløpig uttalelse den 25. mai, slik at Regjeringen kan holde sin opprinnelige timeplan. Så må forutsetningene være at det senere kommer et supplerende materiale fra de to organisasjonene som Stortinget får ta stilling til. Men selv om en slik fremgangsmåte lar seg gjennomføre, må saksbehandlingen etter mitt skjønn føre til at Stortinget vanskelig kan behandle saken før i august måned, omkring midten av august måned.

Statsråd Willoch: Jeg vil bare svare på et par spørsmål. Det første var hva jeg hadde sagt om Sverige. Det jeg mente å si, er at det ikke er noen tvil om at Sverige ønsker tilknytning til EEC og at spørsmålet om tollgrense i Norden for så vidt ikke kan dukke opp på grunn av noen uvilje fra svensk side mot tilknytning. Men det uklare? spørsmål når det gjelder Sverige, gjelder formen der det foreligger momenter som som kjent ikke foreligger i Norge. Dette vanskeliggjør en koordinering akkurat når det gjelder den side av saken.

Jeg ble videre spurt om ikke de andre organisasjoner skulle uttale seg. Vi har anmodet om uttalelser fra de samme organisasjoner som sist – jeg kan forresten ikke i farten huske om Norsk Bonde- og Småbrukarlag var med sist, det tror jeg ikke, men forøvrig det samme omfattende utvalg av økonomiske og faglige organisasjoner. De andre organisasjoner, utenom jordbruk og fiske, var i møte villig til å akseptere å avgi en uttalelse innen 18. mai, men fristen ble satt til 25. mai på grunn av spesielle forhold vedrørende de organisasjoner som er knyttet til jordbruk og fiske. Vi får uttalelser fra alle, og det er selvfølgelig meningen å ta alle med i den samlede vurdering.

Borgen: De øvrige organisasjoner som var klare til å uttale seg, henviste delvis til uttalelser som var avgitt på et meget tidlig tidspunkt, allerede før jul for enkeltes vedkommende, og uten overhodet å tenke seg muligheten av å behandle og ta standpunkt til det som legges fram i Markedsutvalgets innstillinger.

Formannen: Eit stort fleirtal av dei som har hatt ordet, har gjeve uttrykk for at vi ikkje har overflod av tid, og at tida må nyttast. Det som det kan vere noko meiningsskilnad om, er nokså små tidsskilnader. Eg synest det er grunn til å gjere merksam på dette. Men det er jo Regjeringa som no har utspelet.

Erling Petersen: Det var et punkt i forbindelse med oppsummeringen. Det synes å være ganske klart at organisasjonene kan avgi sine uttalelser før Stortinget behandler saken. Det er intet problem med det. Spørsmålet er om de kommer før Regjeringen er kommet med den endelige uttalelse. Er ikke det den riktige problemstillingen?

Utenriksminister Lyng: Jo.

Formannen: Regjeringa har avgjersla med omsyn til når meldinga skal kome.

Så har vi den andre saka på kartet, det gjeld Hellas.

Utenriksminister Lyng: Jeg får prøve å være så kort som mulig. Jeg hadde tenkt først å gi en kort, så vidt mulig objektiv fremstilling av det som faktisk er skjedd, og dernest å nevne enkelte problemer som disse begivenheter har stilt oss overfor, og jeg innskyter at et av disse mer spesielle problemer vil bli behandlet av handelsministeren, fordi det ligger under hans arbeidsområde. Jeg hadde tenkt å begynne med å skissere opp bakgrunnen og forhistorien for det som har hendt, men skal la det være og gå direkte på selve begivenhetene.

Jeg vil bare ganske kort minne om at når man skal vurdere gresk demokrati generelt, er det klart at man der ikke hadde funnet frem til de faste, klare parlamentariske arbeidsformer som f.eks. de skandinaviske land har, og at det til en viss grad var preget av ganske sterke indre motsetninger. Jeg vil også minne om at ved det siste frie parlamentsvalg vant den såkalte sentrumsunionen en klar seier med 53 % av stemmene og 171 av 300 parlamentsrepresentanter, og partiets leder Papandreou dannet som bekjent regjering. Denne regjering ble avsatt i 1965, og etter den tid har da Grekenland vært styrt av vekslende regjeringer som må karakteriseres som mindretallsregjeringer. Den siste av disse regjeringer var Kanellopoulos' regjering, som ble innsatt 3. april 1967, og som samme dag den tiltrådte utskrev nyvalg, som etter forutsetningen skulle vært holdt 28. mai. Det er jo også et faktum at stemningen foran disse nyvalgene var meget tilspisset og spendt.

Selve kuppet fant sted kl. 2.00 natt til 21. april. Militæravdelinger, fortrinnsvis panseravdelinger, gikk da i stilling på alle strategiske punkter i Athen – utenfor slottet, parlamentet, statsministerens kanselli og bolig, utenriksministeriet osv. Alle kommunikasjoner ble stoppet, og byen ble totalt avsperrert. Samtidig ble det foretatt massearrestasjoner. Ifølge den nye innenriksminister ble i alt litt over 6 500 mennesker arrestert, hvorav et ukjent antall – det skal i hvert fall være over 1 500 – senere er løslatt. Etter den oversikt man har ble faktisk alle aktive politikere på riksplanet arrestert i første omgang.

Selve dette kuppet ble gjennomført teknisk sett med en helt forbløffende effektivitet og hurtighet, det var faktisk ingen mulighet for motstand hverken fra de politiske ledere eller fra den siste sittende regjering, hvis samtlige medlemmer også ble arrestert. Som det eneste lyspunkt kan man kanskje si at den forbløffende effektivitet som gjorde enhver motstand umulig, på den annen side førte til at det så vidt man vet overhodet ikke foregikk noen blodsutgytelse i sammenheng med selve kupphandlingen.

Det rent ytre hendelsesforløp er for så vidt klart nok, men det reiser tre spørsmål som ikke er fullt så klare. Det ene er hvem som stod bak dette kuppet. Det annet er hvordan det overhodet var mulig å gjennomføre det med en slik

forbløffende effektivitet. Og det tredje, og kanskje det viktigste, er Kongens stilling til det hele.

Når det gjelder det første spørsmål, hvem som egentlig har stått bak og satt det hele i scene, er det vel på det rene at kjernen av kuppmakerne var en fåtallig gruppe yngre offiserer. Det var særlig tre som utpekte seg som ledere: Den nåværende innenriksminister, brigadegeneral Stylianos Patakos, den nåværende minister ved statsministerens kontor oberst Papadopoulos, og den nåværende økonomiminister oberst Makarazos – alle tre forholdsvis yngre offiserer. Så vidt vites var det bare én høyere offiser som var implisert, nemlig generalstabssjefen, generalløytnant Spantidakis, som nå er forsvarsminister, og som etter hva alt tyder på ble trukket inn i dette på et ganske sent tidspunkt. Ellers var det etter alt å dømme et relativt fåtallig antall av yngre offiserer, særlig fra panservåpenet, som deltok i ledelsen av det hele.

Den alminnelige oppfatning er, uten at man selvfølgelig kan si noe helt sikkert om det, at når kuppet overhodet kunne avvikles så effektivt teknisk sett, skyldes det at man brukte en allerede eksisterende beredskapsplan som var basert på de militære forutsetninger om et ytre angrep kombinert med en indre oppstand, og som da rent strategisk og teknisk foreskrev hva som skulle foretas for å hindre sabotasje og lignende. Og det hevdes at den eneste forandring det hadde vært nødvendig å foreta med denne beredskapsplanen, var å plusse til noen tusen ytterligere som skulle arresteres. Det er jo perspektiver, herr formann, som kan virke litt foruroligende.

De øvrige deler av hæren – det er på det rene at det slett ikke var noen full og almen oppslutning om dette til å begynne med, særlig flyvåpenet og marinen – synes så å ha akseptert det hele da det forelå som et fait accompli.

Men så er det spørsmål om Kongens stilling. Generelt politisk går jeg ut fra at Kongens stilling er så godt kjent at jeg ikke behøver gå i detaljer der. Hans motsetningsforhold til tidligere statsminister Papandreou og hans sønn er vel kjent. Det er også klart at monarkene i Hellas har spilt en annen rolle og hatt en annen stilling enn f.eks. i de skandinaviske land.

Når det så gjelder dette spesielle kuppet, er det klart at man må ta visse reserverasjoner overfor de opplysninger og vurderinger som foreligger. Men jeg tror man kan formulere det slik at blant alle som har særlige forutsetninger for å kunne vurdere dette, er det enighet om at Kongen *ikke* var aktivt med eller medsammevoren i selve opplegget, og videre at han ikke var innviet i kuppplanene da kuppet fant sted. Jeg sier dette med alle reserverasjoner, men det er den alminnelige vurdering hos dem som skulle ha særlige forutsetninger for å kunne vurdere det. Jeg vil i den sammenheng gjerne – fremdeles med visse reserverasjoner – sitere visse utsnitt av en rapport som vi har fått fra vår chargé d'affaires der nede. Den bygger på samtaler mellom vår chargé d'affaires og en meget fremtredende utenlandsk diplomat i Athen som igjen bygger sine opplysninger, hevder vedkommende, på personlige samtaler med Kongen. Og det er vel ingen grunn til å tvile på at de samtalene har funnet sted.

Ifølge Hans Majestets egen versjon, som vi da har fått gjengitt indirekte på denne måte, foregikk hovedpunktene slik:

«Kongen ble vekket ved to-tiden om natten av en telefonoppringning fra sin privatsekretær, som fortalte at det var kommet uniformerte folk for å arrestere ham» – dvs. privatsekretæren. «Telefonnettet ble i samme øyeblikk satt ut av drift, og Kongen kunne ikke lenger komme i forbindelse med noen. I ca. seks timer var han isolert, uten kontakt med omverdenen. Veiene var avsperrert og det var mørkt.»

Så følger en beretning om hvordan Kongen selv om morgenen dro ned til hovedkvarteret, hvor han for første gang traff offisersjuntaen, og fikk en oversikt over situasjonen. Og rapporten sier videre:

«Den militære kontroll over Athen-området og Salonikiområdet var fullstendig i juntaens hånd. Kongen, som jo var avskåret fra alle forbindelser, visste ikke hvem han kunne regne med som lojale. Han hadde tre muligheter: Å prøve å få forbindelse med lojale styrker for å knuse oppstanden med makt. Dette ville han ikke, da det ville bety borgerkrig. Han kunne forlate landet, hvilket han heller ikke ville. Han kunne gi etter og redde det som reddes kunne. Han valgte det siste alternativ.

Dekretet om å sette grunnlovsparagrafen om de borgerlige rettigheter ut av kraft, ble ikke undertegnet av Kongen. Når det ble lest opp i Kongens navn, var dette en forfalskning.»

Så vidt denne rapporten. Jeg tilføyer at dette dekretet jo ble kunngjort 21. april, og da angivelig i Kongens navn.

Jeg kan ikke si annet – fremdeles med alle forbehold – enn at den fremstilling som her er gitt, for så vidt stort sett stemmer med andre opplysninger som har vært tilgjengelige for oss.

Jeg vil da si det slik at vi i hvert fall har grunn til å tro at Kongen så lenge som mulig holdt tilbake sin godkjennelse av det nye regime, og at det var på hans forlangende at den nye regjering fikk sivil statsminister og en del sivile statsråder. En annen side ved saken er at ingen av disse statsråder tidligere har vært aktive politikere, og selv med et visst sivilt innslag er det helt åpenbart at det er en liten gruppe militære som bestemmer i den nye regjering.

Vi har heller ingen helt sikre opplysninger om når Kongen gikk med på å ta den nye regjering i ed, men vi har tegn som tyder på at det skjedde ut på dagen den 22. april. Det første regjeringsmøte under Kongens forsete fant sted fem dager etter kuppet. Kongen holdt da en tale hvor han bl.a. sa:

«Hellas har i den senere tid gjennomgått meget harde prøvelser. De demokratiske institusjoner er blitt underminert. Nasjonen, monarkiet, de væpnede styrker, rettferdigheten er blitt utsatt for stadige anslag, og mest av alt har folkets sanne interesser måttet lide.»

Så kommer det videre:

«Jeg føler meg viss på at med Guds velsignelse, ved deres anstrengelser og fremfor alt ved folkets hjelp vil rettferdighet og et ekte og sunt demokrati raskt bli bygget opp.»

Og så slutter han med:

«Og som De med rette har bemerket, herr statsminister, er det også mitt innstendige ønske at landet vil vende tilbake til et parlamentarisk styresett så snart som mulig.»

Når det så gjelder den senere utvikling må jeg si vi ikke har helt sikre opplysninger som vi kan bygge absolutt på. Jeg vil i den sammenheng innskyte at vår chargé d'affaires i Athen ble utnevnt ganske nylig. Han var faktisk tiltrådt noen ganske få uker før dette hendte – så han har ikke vunnet å få de kontakter m.v. som han ellers ville kunnet ha – hvilket ikke forhindrer at han har sendt endel etter mitt skjønn meget illustrerende rapporter, hvorav også noen er sendt rundt til komiteens medlemmer i rapportutdraget. Men det er i all fall helt på det rene at et betydelig antall – sannsynligvis over 200 – fagforeninger og andre sammenslutninger er oppløst og deres formuer og arkiver beslaglagt, og at det kommunale selvstyre er gjenstand for meget sterke inngrep. Det er også overveiende sannsynlig at de politiske ungdomsorganisasjoner er oppløst. Og alt tyder på at denne utvikling ruller videre, til en viss grad i samsvar med mønstre som vi jo kjenner fra mellomkrigstiden. Alt tyder også på at de nye makthavere for øyeblikket har situasjonen under fast kontroll. Men det er like klart at deres plattform i nasjonen er så smal og så snever at det vel gir seg selv at det ganske fort vil vokse frem en meget sterk opposisjon, og aspektene foran den videre utvikling er meget usikre og kan vel også sies å være nokså dystre på mange måter.

Jeg går ut fra at vår generelle innstilling til dette må være at vi innen den beskjedne ramme vi har mulighet til å operere innenfor gjør alt hva som står i vår makt for å påvirke utviklingen, for det første for å mildne de utrensninger og de oppgjør makthaverne nå er i ferd med å sette i verk, og for det annet at vi på litt lengre sikt i den beskjedne utstrekning vi evner det, medvirker til å tvinge utviklingen inn i et demokratisk parlamentarisk spor ved å påvirke, ved å demonstrere og ved å presse i den utstrekning vi har anledning til det, og at vi må ta våre standpunkter skritt for skritt ettersom utviklingen foregår.

De rent spesielle problemer dette stiller oss overfor, vil jeg så få si noen ord om. Jeg skal prøve å være kort, men det er ikke så helt lett å skjære dette ned til benet.

Det første spørsmål er det som har vært stilt noe upresist som et spørsmål om en anerkjennelse fra norsk side av det nye regime eller ikke. Jeg sa at det er en noe upresis formulering, og skal senere komme tilbake til det.

Den 22. april fikk vår chargé d'affaires i Athen på samme måte som andre utenlandske diplomater der et brev fra den nye utenriksminister, som jeg skal lese opp. Det står der:

«Jeg har den ære å meddele Dem at, idet den nye Regjering under Herr Constantin Collias' ledelse har avlagt ed, har jeg overtatt ledelsen av Utenriksministeriet.

Motta, Herr Chargé d'affaires, forsikringen om min særlige høyaktelse.»

(u) P.E. Gouras.»

Jeg skal ikke i denne sammenheng gå inn på betydningen av at man rent faktisk kvitterer for å ha mottatt denne rent faktiske opplysning. Det er vekslende synsmåter om hva det betyr. Men i hvert fall ble vi på utenriksministermøtet i Reykjavik enige om at de skandinaviske land her burde opptre i fellesskap, at vi burde konsultere hverandre om hva som burde foretas videre, og spesielt at vi burde konsultere hverandre før det ble gitt noe svar på dette brev, slik at det kunne være et entydig og samarbeidet skandinavisk standpunkt i disse sakene.

Dessverre skjedde da det at noen dager etter utenriksministermøtet i Reykjavik svarte den danske ambassadør på brevet og erkjente mottagelsen av det. Så vidt jeg vet ikke bare svarte han på det, men han hadde også tilføyet et elskverdig ønske om et fruktbart samarbeid med det nye regime. Jeg tror det er helt på det rene at det svaret fant sted uten konferanse med det danske utenriksministerium, og da i strid med den avtale vi hadde truffet.

Senere har alle vestlige større land – USA, Storbritannia – altså arbeiderregjeringen i Storbritannia – Frankrike, Italia og Tyskland svart eller på annen måte gitt direkte uttrykk for det samme som et svar innebærer. Noen mindre vestlige land fant i likhet med Norge å burde vente med å svare på denne notifikasjon. I løpet av forrige uke svarte imidlertid Belgia, Nederland, Portugal, Sveits og Tyrkia. I går regnet vi med at Canada ikke hadde svart. Jeg fikk nettopp i dette øyeblikk beskjed om at Canada nå har svart. Finland har ikke fått denne notifikasjonen, fordi den finske utenriktjeneste ikke har noen mann plassert i Athen, men fra finsk hold er det gitt beskjed til oss om at skulle de få en slik notifikasjon, vil de svare på den.

Sverige venter fremdeles. Det samme gjør altså også Norge. Men bortsett fra disse to land har så vidt jeg skjønner, alle som har fått notifikasjonen svart på den. Vi får snakke med svenskene om hva vi skal gjøre. For mitt vedkommende, for å si det ganske kort – jeg burde vel ha sagt litt mer om den rent folkerettslige betydning av det, eller mangelen på betydning – vil jeg si at jeg ikke legger noen særlig vekt på dette spørsmålet. Vi får jo i Regjeringen overveie om nå, når alle andre har svart, også svenskene og vi bør gjøre det. Det kan jo virke litt forvirrende når stater som vel har samme syn på realiteten, skal reagere på forskjellig måte når det gjelder formaliteter. Det vil da lett kunne sies at alle de som har svart, har lagt en realitetsbetydning i det, når enkelte demonstrerer ved ikke å svare. Men som sagt, dette er da et spørsmål som Regjeringen vil konferere med svenskene om og ta sitt endelige standpunkt til.

Å gå så langt som til direkte å avbryte de diplomatiske forbindelser med Hellas, kan det etter min mening på dette tidspunkt overhodet ikke være tale om, i hvert fall ikke før man har sett hvordan den videre utvikling vil bli.

Jeg ville gjerne ha sagt en del mer om det spesielle folkerettslige spørsmål som jeg så vidt har streift inn på, men jeg forstår at jeg må begrense meg meget sterkt.

Formannen: Det er eit spørsmål om vi kan halda fram no, stortingsmøtet skal setjast om få minutt.

Utenriksminister Lyng: Vi kan jo komme tilbake til saken senere.

Formannen: Då får vi bryte av no, og få eit nytt møte seinare. Men det må bli ein dag i denne veka.

Statsråd Willoch: Herr formann! Det var en side av saken som jeg svært gjerne ville ha nevnt i dag. Jeg vet ikke om jeg tross tidsnøden bare ganske kort kan få nevne hva det gjelder.

Jeg vil gjerne gi en melding om situasjonen når det gjelder leveringen av Nasty motortorpedobåter til Hellas. Jeg minner om at vi behandlet dette spørsmål her i januar 1966. Det gjaldt seks båter. Av disse seks er fem levert. Av disse fem er to gått til Hellas, mens tre befinner seg i Norge, under gresk flagg og med gresk besetning, i påvente av at det siste fartøy skal bli levert, for at de så samlet skal gå til Hellas. Fra 31. denne måned påløper det dagmulkt for leverandøren hvis leveransen blir forsinket. Vi har sett på spørsmålet om hvor vidt lisensen kan gi grunnlag for inngrep. Det gjør den etter departementets syn ikke. Det er ikke hjemmel for å trekke den tilbake. Lisensnektelse ved ny lov er også vurdert rettslig. Jeg kan ikke nå gå inn på disse rettslige betraktninger i detalj, men vil bare antyde den konklusjon at man vel i tilfelle måtte holde selskapet skadesløst. Grekerne har betalt ca. halvparten av den samlede kontraktsum, slik at det står ute vel 20 millioner. Dette beløp vil de sannsynligvis gjøre vanskeligheter med hvis vi nå griper inn overfor leveranse av den siste båten. Her reiser det seg jo både internrettslige og folkerettslige spørsmål som jeg ikke nå kan gå nærmere inn på. Men det er vanskelig å se at vi har noe rettslig grunnlag for å gjøre noe med leveransen.

Wormdal: Det er selvfølgelig opp til Regjeringen så lenge denne sak ikke er gjort til gjenstand for behandling i Stortinget, å ta de skritt som Regjeringen synes er riktige og hensiktsmessige.

Jeg for min del vil gjerne gi uttrykk for, dersom Regjeringen etter overveielse kommer til at den vil gjøre som de fleste andre europeiske land og bekrefte mottagelsen av det brevet som den norske chargé d'affaires i Athen har fått, at man i dette svaret i hvert fall ikke bør gi uttrykk for noe ønske om «et behagelig og fruktbringende samarbeid med den nye regjering i Hellas». Det var visst ordlyden.

Statsråd Willoch: Vi skal love å forsøke det.

Møtet hevet kl. 11.00.